



UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat d'Economia i Empresa

Anàlisi de la percepció social de la violència de gènere

Realitzat per:

Irene Díaz Martínez

Dirigit per:

José Ramón García Sanchis

Treball final de grau

Grau en Economia

2022-2023

Per fi poso punt i final a una de les etapes més dures de la meua vida. Vaig iniciar aquest camí en una carrera que creia que era el que sempre havia volgut fer, i dos anys més tard vaig saber que no volia dedicar tot el meu futur a una cosa que realment no em feia feliç. Vaig prendre una de les decisions més importants a l'hora de canviar de carrera, i uns anys més tard finalitzo aquesta etapa orgullosa del camí que finalment vaig decidir agafar.

Agraeixo a tota la gent que ha confiat plenament en mi, fins i tot quan ni jo mateixa ho he sabut fer. A la meua família sobretot, per donar-me forces quan jo no les tenia. En especial a la meua amiga i tieta que ha posat les mateixes ganes que jo en aquest projecte de futur.

A l'Aleix, que ha estat el meu suport incondicional.

A tota la gent especial que he trobat pel camí. I a tots els professors que m'han fet estimar aquesta professió. Al Dr. José Ramón García Sanchis, en especial, per la paciència.

Gràcies a mi mateixa també, per no rendir-me, perquè el pitjor enemic amb el què hem de lluitar ens mira sempre des del mirall.

RESUM

El present treball té per objectiu analitzar i donar visibilitat a les diferents formes que pot adoptar la violència cap a la dona. Es realitza un anàlisi a nivell empíric de variables com l'educació, el sexe, els estudis i la orientació política i, específicament, si aquestes estan directament relacionades amb la opinió de les persones respecte a la normalització de comportaments, gestos o accions que representen altres tipus de violència. Partint d'una enquesta realitzada recentment pel *Centro de Investigaciones Sociológicas*, s'estimen models econòmics que mostren com les variables anteriorment mencionades, influeixen en la percepció de l'assetjament sexual. L'anàlisi fa èmfasi en l'acceptació social del fet de pagar a una dona per mantenir relacions sexuals. Les conclusions porten a determinar que hi ha comportaments que no es perceben pròpies de la violència cap a les dones i que les característiques anteriorment comentades, afecten a la percepció social de la violència de gènere.

Paraules clau: Gènere, Violència de gènere, Model econòmic, Percepció social de la violència de gènere, Història de les dones.

ABSTRACT

The purpose of this work is to analyze and give visibility to the different forms that violence towards women can take. An empirical analysis of variables such education, sex, studies, and political orientation is carried out, and specifically, if these are directly related to people's opinion about some behaviors. Based on a survey recently carried out by the *Centro de Investigaciones Sociológicas*, econometric models are estimated which show how these variables influence the perception of sexual harassment. The analysis emphasizes the social acceptance of paying a woman to have sex. The conclusions lead to determinate that some behaviors are not perceived as violence towards women and the variables discussed above affect the social perception of gender violence.

Keywords: Gender, Gender violence, Econometric model, Social perception of gender violence, History of the women.

ÍNDIX

I. INTRODUCCIÓ	7
II. CONTEXT HISTÒRIC	9
2.1. El paper històric de la dona, breu història del feminisme	9
2.2. La dona durant els segles XX-XXI	11
2.2.1. La conquesta de les dones a Espanya.....	11
2.3. La violència de gènere	13
2.3.1. Legislació en matèria de violència de gènere.....	13
III. ANÀLISI DELS RESULTATS DE L'ESTUDI DEL CIS	15
3.1. Antecedents empírics	15
3.2. Resultats de l'estudi del CIS	15
IV. BASE DE DADES, METODOLOGIA I VARIABLES	22
4.1. Base de dades i variables del model	22
4.1.1. Variable endògena.....	22
4.1.2. Variables explicatives.....	23
4.2. Metodologia adoptada	28
4.3. Contrast individual de les variables	29
V. MODELITZACIÓ	33
5.1. Estimació dels models	33
5.2. Anàlisi dels resultats	34
VI. CONCLUSIONS	36
VII. BIBLIOGRAFIA	37
VIII. ANNEXOS	39
ANNEX I. Contrastació de diferència de mitjanes	39

I. INTRODUCCIÓ

Segons la OMS (*Organización Mundial de la Salud*) s'estima que 1 de cada 3 dones patirà violència física o sexual en el transcurs de la seva vida. La inequitat de gènere i la discriminació causen desequilibris estructurals i de poder entre homes i dones en diferents graus, en totes les comunitats del món. La dona ha sigut un col·lectiu oprimat que històricament ha patit discriminació pel simple fet de ser-ho, però, no es comença a parlar de violència de gènere fins entrada la dècada dels 90 del segle XX.

La violència de gènere es dona en la realitat i en la pràctica diària de les persones. És un acte que degrada la dona, tant físicament com mentalment, independentment dels seus desitjos o pensaments. És un fenomen global de caràcter social, polític i fins i tot econòmic. Està relacionat amb la dominació de l'home vers les dones, que és un problema estructural del sistema en una societat històricament patriarcal.

Aquest treball pretén analitzar i donar visibilitat a les diferents formes que pot adoptar la violència cap a la dona. Es vol fer un anàlisi a nivell empíric sobre si l'educació, el sexe, els estudis i la orientació política estan directament relacionats amb la normalització de comportaments, gestos o accions que representen altres tipus de violència i que, amb tota la feina feta, no és prou visible per que la gent pugui reconèixer aquests actes com a violents i judicialment punibles. Tot i que hi ha un rebuig generalitzat, una part de la població no té consciència de quin tipus de comportaments constitueixen maltractament o violència.

Malgrat la societat continua treballant per fer més visibles totes les situacions i donar des dels diferents àmbits respostes més eficients, un alt percentatge de dones encara mostra reticències davant del fet de denunciar qualsevol situació per por a l'agressor i el sentiment de vergonya, una situació que també està lligada a la manca de confiança en el sistema judicial.

El feminisme és un moviment en constant evolució que busca la igualtat de gènere en tots els aspectes de la vida. Al llarg dels anys, les dones han lluitat pel dret a vot, la igualtat legal, la igualtat en el lloc de treball, l'eliminació de la violència de gènere, la inclusió de les dones de diferents ètnies, cultures, orientacions sexuals i la lluita contra la bretxa salarial i la desigualtat econòmica de gènere, entre altres. Per poder fer un anàlisi de com es percep la violència de gènere, és necessari fer una introducció a la història del feminisme per entendre que la lluita de la dona pels seus drets és un lluita que encara segueix present en els nostres dies.

El treball s'estructura en les següents parts:

- **Apartat 2.** S'analitza l'evolució del paper històric de la dona des de l'aparició de les precursors del feminisme i les primeres bases teòriques que han fomentat les millores en referència als seus drets. També es fa referència al desenvolupament d'aquests drets a Espanya i una breu descripció de la legislació en matèria de violència de gènere.
- **Apartat 3.** Es fa referència a l'existència d'estudis econòmics que s'han realitzat prèviament sobre la violència de gènere i es realitza l'anàlisi dels resultats obtinguts de l'enquesta utilitzada per l'estudi.
- **Apartat 4.** Es detalla la base de dades i la metodologia emprada per fer l'anàlisi i es fa un primer contrast de les variables seleccionades per tal de validar que són adequades pels resultats de l'estudi i es concreta quin model econòmic s'utilitza per a l'estimació.

- ***Apartat 5.*** Es mostren els resultats finals que s'obtenen a l'estimar els models a partir del mètode economètric seleccionat i s'analitzen els resultats obtinguts i les possibles causes que els originen.
- ***Apartat 6.*** Es detallen les principals conclusions a les que s'arriba sobre la percepció de la violència de gènere, en concret sobre l'acceptació del fet de pagar a una dona per mantenir relacions sexuals.

II. CONTEXT HISTÒRIC

2.1. El paper històric de la dona, breu introducció al feminisme

L'origen del feminisme es situa en un procés de canvi radical cap a l'edat moderna. Des d'aquest inici és com podem entendre el desenvolupament progressiu de la conquesta de la igualtat per les dones.

Tot i que podem afirmar avui en dia que als països més desenvolupats del planeta poques vegades es qüestiona la igualtat de les dones, encara hi ha reaccions contràries a les veus que exigeixen aquesta igualtat. S'ha estès la idea que el moviment feminista és molt radical i que és una ideologia extrema que busca anul·lar les capacitats de l'home. Però lluny d'això, el feminisme és un *“moviment polític, social, acadèmic, econòmic i cultural, que busca crear consciència i condicions per transformar les relacions socials, aconseguir la igualtat entre les persones, i eliminar qualsevol forma de discriminació o violència cap a les dones”*.¹

Les diferències entre dones i homes han estat justificades al llarg de la història com a resultat de la pròpia naturalesa. S'ha construït una idea de les dones basada en el seu destí natural i s'ha pensat que la dona és, abans que res, un ésser determinat pel seu sexe i que per tant, la seva condició principal és la de reproduir-se. És aquí d'on es deriva la idea de que la societat es construeix sobre les bases dels estereotips i rols de gènere. Aquests, són prejudicis acceptats que atribueixen una sèrie de condicions a una persona o un grup de persones. Es creen en l'imaginari col·lectiu i són perjudicials ja que limiten la capacitat de les persones per desenvolupar les seves capacitats personals. Es poden basar tant en la personalitat, com en comportaments domèstics, en les ocupacions i fins i tot en l'aspecte físic.

El paper històric de la dona sempre ha sigut secundari, el de subordinació respecte l'home. S'ha anat obrint camí en aquest pensament patriarcal de domini sobre la dona i és important destacar algunes veus que han plantat cara a la misogínia al llarg de la història. En aquest context, és necessari començar fent menció a Christine de Pizan, considerada precursora del feminisme, que al 1405 va escriure *La ciudad de las damas* en el que per primera vegada es defensava la igualtat de les dones. També van destacar altres dones com Marie de Gournay, autora de *La igualdad de hombres y mujeres* (1622); també Lucrezia Marinilla del segle XVII, o l'escriptora María de Zayas del mateix segle. Però malgrat tot, les seves idees no van tenir gran ressò social i fins i tot la veu de Christine de Pizan va ser callada durant segles i es va atribuir la seva obra a un altre autor.

A principis del segle XVII avança l'educació en les dones de la noblesa i cap a la dècada dels 70 Poullain de la Barre publica *De la igualdad de los dos sexos* on analitza les relacions entre els dos sexes per deslegitimar la idea de la inferioritat de les dones.

És potser en el context de la Il·lustració on es comença a fer visible el moviment feminista, i més concretament cap a finals del segle XVIII on les dones comencen a crear consciència i a fer el primer pas cap a la lluita per la igualtat i els seus drets. L'any 1792 Mary Wollstonecraft publica una obra que es pot considerar la partida de naixement del feminisme, el llibre *Vindicación de los derechos de la mujer* defensava l'educació conjunta de nens i nenes ja que ella argumentava que es tractava de formar persones racionals. La seva principal aportació va

¹ Instituto Nacional de las Mujeres (2007), *Glosario de género*

ser catalogar com a privilegi el poder que exercien els homes i que s'havien d'establir mitjans per compensar el que pensaven que era la inferioritat atribuïda a les dones.

El desenvolupament del capitalisme industrial va assentar les bases de les transformacions socials juntament amb la implantació dels principis de llibertat i igualtat. Això va suposar una sèrie de canvis també en el context sociopolític; el liberalisme, el socialisme, l'anarquisme i el feminisme. En primer lloc, es va fomentar el treball de les dones i van ser portades sobretot a treballar en el sector de la confecció, un sector femení per tradició històrica.

Conforme avançaven els estats liberals del segle XIX es van implantar sistemes educatius que ampliaven la formació de les dones de classe mitjana. Tots aquest canvis, van fer que el treball de la dona es deixés de percebre com un recolzament per l'economia de la família i es va convertir també en un factor de mobilitat social. Amb els anys es va passar d'una societat agrària estancada a un món en constant evolució del canvi tecnològic i econòmic. Va ser durant aquest segle als Estats Units i Regne Unit on el feminisme va aconseguir una de les seves fites històriques decisives. En aquest sentit, i coincidint amb l'any de publicació del *Manifiesto Comunista* de Marx i Engels, la *Convención de Seneca Falls* o *Declaración de sentimientos* (1848) encapçalada per Elizabeth Cady Stanton i Lucrecia Mott, es situa com a eix cronològic en la història de la lluita per la igualtat de les dones, que reivindicava la igualtat del drets civils, del dret a vot i l'educació. Aquesta convenció, que va reunir la firma de 68 dones i 32 homes, recollia una llista de pretensions respecte les limitacions que patien les dones en quant a drets legals i es van plantejar exigències civils, socials i religioses com per exemple, poder votar o assistir a reunions polítiques.

Per la seva part, les dones angleses van començar a lluitar pel sufragi femení ja cap al 1832, però les seves peticions no van ser escoltades, fins que més de tres dècades després, l'educadora Elizabeth Garret Anderson i la primera metgessa anglesa Emily Davies, van entregar al Parlament la primera petició massiva de vot, la *Ladies Petition*, que va reunir 1.499 firmes per el canvi de llei. La petició va ser desestimada i en conseqüència es van formar "societats per al sufragi de la dona" com per exemple la *National Society for Womans Suffrage, NSWWS*). La lluita pel dret a vot de la dona va entrar en el context polític durant aquells anys, i al 1903 donat que les respostes seguien sent negatives, Emmeline Pankhurst va fundar la *Women's Social and Political Union, WSPU*) que van utilitzar mètodes més contundents com la interrupció de discursos dels polítics o l'atac als domicilis privats del diputats i polítics. Malgrat tot, van continuar sent ignorades durant anys. A altres països de l'àmbit anglosaxó el moviment sufragista va obtenir resultats de forma més ràpida, tant és així, que el primer país del món en aprovar el vot femení va ser Nova Zelanda al 1893 i Austràlia al 1902, seguides per Finlàndia al 1906 i Rússia al 1917. A Espanya no s'implantaria fins la Segona República i la Constitució de 1931, gràcies sobretot a la diputada Clara Campoamor.

La conquesta per la igualtat havia aconseguit un pas significatiu, però en la primera meitat del segle XX hi ha una sèrie de canvis en la condició de la dona que van suposar un impediment per la llibertat plena que s'han de tenir en consideració per entendre la història del feminisme.

2.2. La dona durant els segles XX-XXI

En la última dècada del segle XIX i principis del segle XX s'evidencien tres processos importants que marquen el progrés en la història de la lluita pels drets de la dona i en aquest apartat farem referència a ells. El primer és la incorporació creixent de la dona en l'educació. En segon lloc, es va produir una integració de la dona en les diverses esferes productives i per últim, la revolució bolxevic va suposar la construcció d'una societat nova a partir del principi d'igualtat.

La Primera Guerra Mundial (1914-1918) va suposar una època de canvis polítics i socials entre els que destaquen el progrés de l'educació i del treball de les dones, i el mateix es repetiria durant la Segona Guerra Mundial (1940-1945). Les associacions feministes es van adherir a la defensa de les seves nacions i es van situar en primera línia de recolzament al combat en els seus respectius països. En aquell moment, van deixar d'exigir drets i van dedicar els seus esforços a complir els seus deures com patriotes. Les dones van haver d'assumir gran part dels treballs agrícoles i a incorporar-se a les fàbriques no només per substituir als homes que s'havien mobilitzat a la guerra sinó també per atendre la creixent producció que aquesta demandava. En aquest sentit, les dones van haver d'ocupar tot tipus de feines, sense mirar si s'ajustaven als criteris tradicionals de ser adequats a la "naturalesa femenina". D'aquesta manera es va canviar la percepció que es tenia d'elles ja que van demostrar que eren tant iguals i aptes com els homes.

En definitiva, en la primera meitat del segle XX, el moviment feminista es va centrar principalment en la lluita pel dret al vot, la igualtat legal, l'accés a l'educació i el dret al control sobre el seu propi cos.

Cap a meitat de segle, en la dècada de 1960 i 1970 es va desenvolupar el que s'anomena la segona onada del feminisme. Aquesta es va centrar en temes com la igualtat en el lloc de treball, la igualtat dels drets reproductius i la eliminació de la violència de gènere sobretot. Es va criticar la visió de la dona com la tradicional imatge del treball de cures i es va exigir la igualtat real en el lloc de treball i en la vida política.

2.2.1. La conquesta de les dones a Espanya

Abans d'exposar breument el desenvolupament de la conquesta de les dones, és necessari remarcar que el feminisme a Espanya, es percep més dèbil que la resta de països. Això principalment es deu a que el capitalisme i la modernització sociocultural en aquest país, no es comença a desenvolupar amb més força fins el primer terç del segle XX. A més, en el cas espanyol, l'Església representava un paper molt rellevant en la societat i era la que s'encarregava en exclusivitat de l'educació. Tot això, s'uneix a les elevades taxes d'analfabetisme i l'insuficient accés al mercat laboral femení.

Com ja he comentat abans, després de la Primera Guerra Mundial, es produeixen una sèrie de canvis que afavoreixen l'accés de la dona de classe mitjana al treball i a la vida acadèmica, aquest fenomen comença a crear consciència entre les dones que comencen a veure que la seva situació social, laboral i legal és molt precària. En aquest moment es potencia l'activisme polític feminista i un interès per la ciutadania i la democràcia.

Al 1909, l'escriptora Dolors Monserdà va adoptar el terme "feminista" al seu llibre *Estudi Feminista: Orientacions per a la dona catalana*, i altres personalitats com Francesca

Bonnemaison van recalcar la importància de les dones en la socialització de generacions futures en la cultura i la tradició català i van reclamar un accés a la formació acadèmica per facilitar aquesta socialització.

Al 1918 es crea la *Asociación Nacional de Mujeres Españolas (ANME)*, presidida per Maria Espinosa de los Monteros per aconseguir la igualtat de drets de la dona, especialment en termes de vot polític, vida familiar i remuneració econòmica.

Amb la concessió del vot es va debilitar el moviment feminista ja que algunes activistes es van incorporar a partits polítics pensant que aconseguirien més drets pel col·lectiu feminista i va desencadenar una lluita per part de partits d'esquerra i dretes per aconseguir el recolzament de la dona. Així es van crear associacions femenines que no tenien ideologia feminista i que només es dedicaven a treballs culturals, assistència social i captació del vot. En resum, la primera onada feminista va desaparèixer per la lluita entre els diversos partits polítics.

Entre 1936 i 1938 va desencadenar la Guerra Civil Espanyola, en aquell context, Félix Martí Ibáñez, metge anarquista, legalitza el desembre de 1936 per primera vegada la interrupció artificial de l'embaràs només a Catalunya, per quatre causes: incest, terapèutiques, ètiques i voluntat conscient. La ministra de sanitat en aquell moment, Federica Montseny, intenta estendre el decret a tot el territori espanyol però hi ha una gran oposició per part del Govern. Al 1939 es derrota la República a Espanya i la dictadura aboleix totes les conquestes i socials i sotmet les dones a l'home i anul·la els divorcis realitzats.

Als anys 70 es produeix una expansió econòmica en que les dones s'incorporen a l'àmbit laboral a causa de la caiguda de l'índex de natalitat, el desenvolupament del turisme, l'emigració, l'expansió educativa i cultural i l'arribada al país de textos fonamentals del moviment feminista com *El segundo sexo (1949)* de Simone de Beauvoir o *La mística de la feminidad (1963)* de Betty Friedan. En aquest moment, la Llei General d'Educació implanta l'escolarització fins als 14 anys sense distinció de sexe i la majoria d'edat de la dona, que era anteriorment als 25 anys, s'igualava ara amb la dels homes als 21.

Al 1975 s'anul·la la *Licencia Marital* per la qual una dona necessitava el permís firmat del marit per exercir drets com per exemple firmar contractes de treball, cobrar un salari, etc. Un any senyalat per la ONU com l'Any Internacional de la Dona, en el que es produeixen celebracions oficials a tots els països, fins i tot durant la dictadura espanyola, i s'acorda un Pla d'Acció a desenvolupar en el Decenni de les Nacions Unides per a la Dona (1975-1985). Posteriorment mor el dictador Franco i creixen les mobilitzacions per les llibertats i al 1977 es crea la *Coordinadora de Organizacions Feministas del Estado español*. Uns anys més tard, al 1978, entra en vigor la Constitució democràtica i en el seu article 14 es consagra el principi d'igualtat i es prohibeix qualsevol tipus de discriminació per raons de sexe.

Els canvis més significatius s'han produït en la segona meitat del segle XX, sobretot en les últimes dècades. Al 1983 el Govern socialista crea el *Instituto de la Mujer*, organisme adscrit al Ministeri d'Igualtat que té com a funcions vetllar per l'aplicació del principi d'igualtat de tracte i oportunitats entre homes i dones. Es comencen a crear associacions i moviments contra el maltractament i es comencen a modificar lleis, que comentarem més endavant, per perseguir més eficaçment aquest assetjament.

En definitiva, la incorporació de la dona al mercat de treball ha canviat les relacions econòmiques i socials. Això ha portat a que Espanya es trobi entre un dels països en que les dones gaudeixen de més igualtat tot i que les diferències siguin encara evidents i quedi molt de camí per recórrer.

2.3. La violència de gènere

2.3.1. Legislació en matèria de violència de gènere

La violència contra la dona és el resultat de les relacions de poder històricament desiguals entre homes i dones que han resultat en la dominació de la dona i en la seva discriminació. La violència ha estat exercida sempre, però silenciada durant molts anys, però ja en les últimes dècades s'ha anat reconeixent cada cop més en l'àmbit internacional que la violència de gènere és en greu problema arrelat en la societat.

La violència de gènere va sorgir com a prioritat en l'Assemblea General de les Nacions Unides en la que es va aprovar la *Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona* en la que s'establí que el que s'entén per violència contra la dona és el següent “*todo acto de violencia basado en la pertenencia al sexo femenino que tenga o pueda tener como resultado un daño o sufrimiento físico, sexual o psicológico para la mujer, así como las amenazas de tales actos, la coacción o la privación arbitraria de la libertad, tanto si se producen en la vida pública como en la vida privada*”.

Tradicionalment, la violència contra la dona s'ha relacionat exclusivament amb la violència física, però pot adoptar altres formes i no totes elles estan estigmatitzades. La violència compren també el maltractament psicològic, sexual, d'aïllament i control social, verbal i socioeconòmic.

El 4 de desembre de 1997 una dona que es deia Ana Orantes va acudir un programa de televisió a denunciar tot el maltractament rebut durant 40 anys pel seu marit. Va ser la primera dona a Espanya que es va atrevir a parlar públicament de la brutal violència que havia patit. Tot i això, no es va sentir a parlar d'aquest tema en cap mitjà de comunicació fins que aproximadament dues setmanes després, el seu marit, la va omplir de benzina per cremar-la. La violència exercida cap a aquesta dona va despertar la consciència social de molta gent, ja que fins a aquell moment, la violència masclista no disposava de nom ni d'una protecció concreta. De fet, les víctimes de violència de gènere no es comencen a comptabilitzar fins a l'any 2003.

Aquesta consciència social va fer que mesos després de l'assassinat, al 1999, es modifiquessin les lleis a Espanya i s'introduís un canvi legislatiu en el que es reformava el Codi Penal i la Llei d'Enjudiciament Criminal per introduir mesures contra el maltractament i perseguir-lo més eficaçment. Es va incloure la violència psíquica i la protecció a l'excònjuge.

El canvi legislatiu més important és sense dubte la *Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género*, ja que va suposar una fita importantíssima en la lluita contra la violència sobre la dona i un referent en l'entorn europeu ja que era la primera norma d'aquest tipus aprovada a Europa. Aquesta llei abasta tant aspectes preventius, educatius, socials, assistencial, d'atenció posterior a les víctimes i la resposta punitiva que han de rebre totes les manifestacions de violència que inclou la llei introdueix noves penes i mesures per minimitzar la violència que són les següents:

- Al títol I es determinen les mesures de sensibilització, prevenció, detecció i intervenció en diferents àmbits.
- Al títol II es garanteix el dret d'accés a la informació i a l'assistència social.
- Al títol III es creen dos òrgans administratius; la Delegació Especial del Govern contra la Violència sobre la Dona en el Ministeri de Treball i Assumptes Socials i l'Observatori Estatal de Violència sobre la Dona.
- Al títol IV s'introdueixen normes de naturalesa penal en les que es pretén incloure dins del tipus agreujat de lesions un específic que incrementi la sanció penal si han sigut comesos per la parella.
- Al títol V s'estableix la Tutela Judicial per garantir el tractament de la situació jurídica, familiar i social de les víctimes.

En la normativa estatal bàsica també s'ha de tenir en compte la *Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres*, enfocada sobretot a la correcció de la desigualtat en l'àmbit específic de les relacions laborals, pretén promoure mesures a favor de la igualtat en les empreses.

El debat més estès i que condiona la tipificació dels delictes sexuals és el concepte del *consentiment* per part de la víctima. En aquest sentit, es va aprovar la *Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de garantía integral de la libertad sexual*. Aquesta llei ha sigut dissenyada per a que el consentiment sigui la clau per jutjar els delictes sexuals, elimina la distinció entre abús i agressió sexual i estableix en un dels seus articles “*sólo se entenderá que hay consentimiento cuando se haya manifestado libremente mediante actos que, en atención a las circunstancias del caso, expresen de manera clara la voluntad de la persona*”².

Malgrat els esforços per prevenir i combatre la violència de gènere, encara hi ha desafiaments en la seva erradicació. S'inclouen la manca de recursos per a l'atenció a les víctimes, la manca de denúncia de la violència de gènere i la bretxa de gènere a nivell laboral i econòmic, que pot fer que les dones siguin dependents econòmicament de les seves parelles i, per tant, més vulnerables a la violència de gènere.

En conclusió, la violència de gènere a Espanya és un problema social greu que requereix una resposta integral i coordinada de tots els sectors de la societat. És fonamental la presa de consciència, l'educació, el suport i la protecció de les víctimes, així com la promoció de la igualtat de gènere i el respecte als drets humans.

² Article 178 de la *Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de garantía integral de la libertad sexual*.

III. ANÀLISI DELS RESULTATS DE L'ESTUDI DEL CIS

3.1. Antecedents empírics

Qualsevol fenomen que s'estudiï, té associats uns costos econòmics derivats de la obtenció i la disponibilitat de la informació necessària per realitzar-lo. Segons Raghavendra, S., Duvury. N i Ashe, S. (2017), en l'actualitat hi ha aproximadament nou alternatives per quantificar els costos derivats de la violència de gènere.

Una d'elles és la que utilitza tècniques econòmiques per determinar la relació entre una sèrie de variables i els resultats que ocasiona en la violència de gènere. Per exemple, com influeixen variables com l'edat, l'educació o el treball en aquesta. Normalment es fan servir models de variables dependents limitades com el model Logit o el model Probit, que a l'utilitzar variables no binàries o fictícies, permeten identificar les que estiguin directament relacionades amb la violència de gènere. Alonso-Borrego, C. y Carrasco. Raquel (2017) fan servir models no lineals amb dades transversals i un model Probit multinomial o Meekers, D., Pallin, S. i Hutchinson, P. (2013) entre altres, utilitzen també models Probit per fer les estimacions.

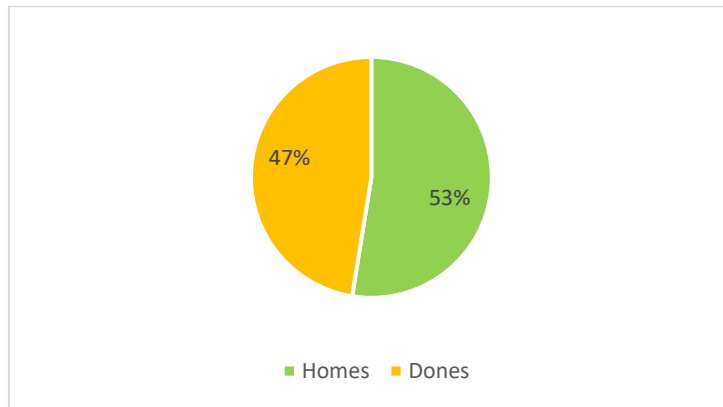
Com es mostrarà més endavant, donat que es tracta d'establir com a variable explicada la valoració de diferents tipus d'agressions sexuals, la metodologia que farà servir s'estableix mitjançant un model Logit,

3.2. Resultats de l'estudi del CIS

Prenent com a dades de partida les procedents de l'Estudi nº3393 del *Centro de Investigaciones Sociológicas*³ (CIS) de gener de 2023, es pot analitzar la percepció de la violència sexual contra les dones des de la perspectiva d'homes i dones en diferents situacions a través de la representació gràfica del percentatge d'individus de la mostra que creuen que tots els supòsits que es formulen són acceptables. S'ha considerat per a la mostra la població resident a Espanya d'ambdós sexes de 18 anys o més, que inicialment era de 2.509 persones. S'han eliminat dades no rellevants per a l'estudi i finalment la mostra de la que disposem és de 997 persones de les quals el 53% són homes i el 47% dones. També s'analitza la distribució de la mostra per nivell d'estudis segons el sexe i s'observa que tant en el nivell més baix (educació primària) com en el més alt (superiors), homes i dones presenten quasi el mateix percentatge, per tant, no s'observen grans diferències. Això és degut principalment a la incorporació de la dona en el món educatiu a partir de la última dècada del segle XX i especialment a partir del segle XX. En els nivells mitjans com primària, secundària o FP els homes presenten un percentatge lleugerament superior respecte les dones.

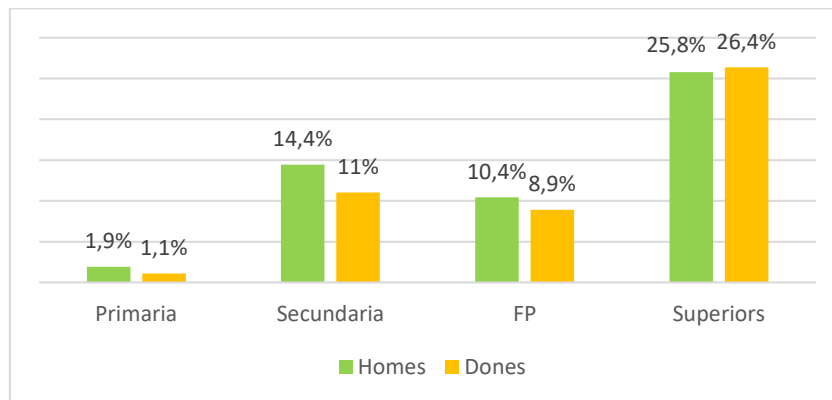
³ Organisme públic que s'encarrega de l'estudi de la societat espanyola, a través de la realització d'enquestes en les que es pregunta a la gent la seva opinió sobre temes de l'actualitat socioeconòmica i política.

Gràfic 1.1 Distribució per sexe dels individus



Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

Gràfic 1.2 Distribució per nivell d'estudis dels individus

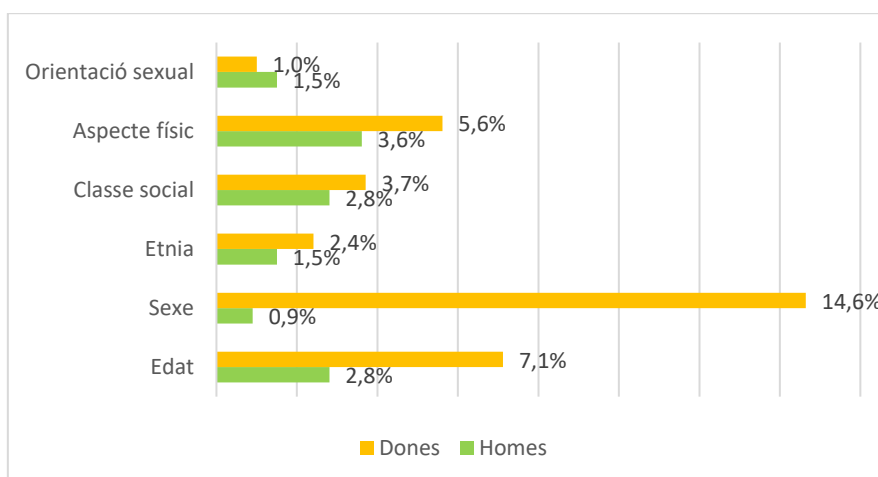


Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

A continuació, s'analitza el motiu principal de discriminació per la persona entrevistada. S'ha diferenciat entre home i dona ja que es pot observar com la principal causa de discriminació de la dona és per raons de sexe. El 41% de les dones de la mostra s'han sentit discriminades en algun moment per qualsevol dels motius que es presenten davant del 19% d'homes. En general, la dona presenta un percentatge superior en la majoria de formes de discriminació, excepte per raons d'orientació sexual, ètnia (o país d'origen), ideologia política, discapacitat o malaltia crònica i en menor mesura per la llengua.

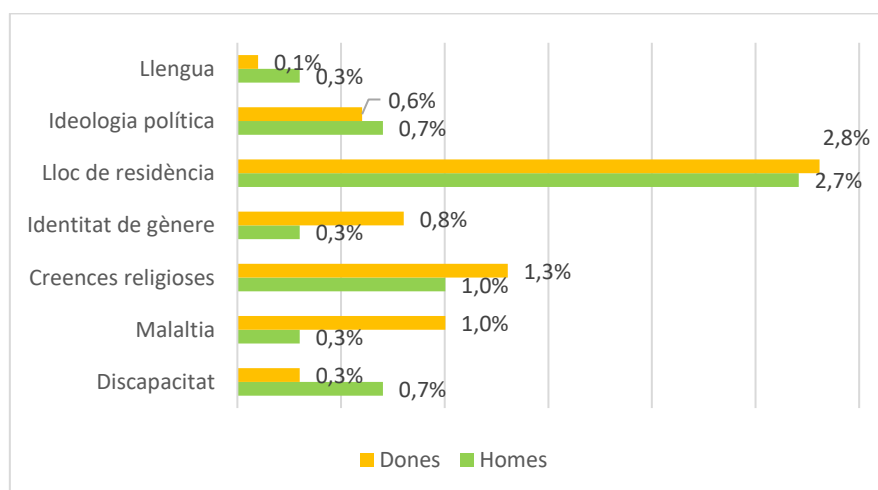
En el cas de la discriminació per raons d'orientació sexual és cert que existeixen diverses raons per les qual els homes poden patir un major assetjament en comparació amb les dones, la més remarcable i que ja s'ha comentat prèviament al context, és degut als estereotips de gènere, ja que l'home tradicionalment ha tingut aquesta figura de "masculinitat" i al llarg de la història la homosexualitat en homes ha sigut més perseguida.

Gràfic 1.3 Motiu per el qual s'ha sentit discriminat (I)



Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

Gràfic 1.4 Motiu per el qual s'ha sentit discriminat (II)



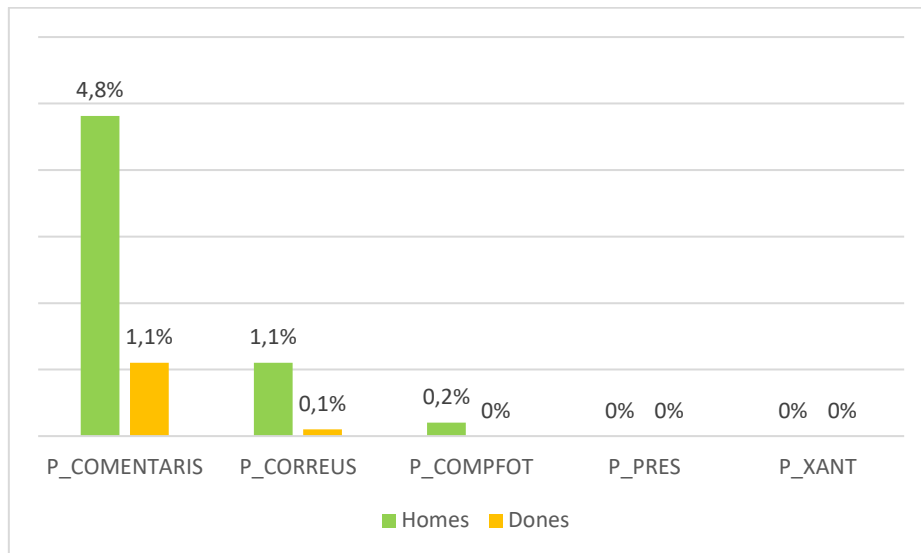
Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

Seguidament s'aprofundeix en el motiu principal d'estudi d'aquest treball que és la percepció de la violència de gènere segons diferents comportaments o actuacions i com aquesta és socialment acceptada des de la perspectiva de gènere.

En primer lloc s'analitza la percepció de l'assetjament a l'entorn digital. S'ha creat una variable fictícia que pren valor 1 si la persona pensa que els motius són acceptables i valor 0 quan la persona pensa que són inacceptables. Les opcions per aquesta pregunta són les següents:

- P_COMENTARIS: Fer comentaris ofensius a Internet o xarxes socials sobre alguna persona
- P_CORREUS: Enviar correus electrònics o missatges de text amb contingut sexual no desitjat
- P_COMPFOT: Compartir fotografies o vídeos de caràcter sexual a través de xarxes socials
- P_PRES: Pressionar a una persona per a que envii fotos seves despullada
- P_XANT: Fer xantatge a una persona amb difondre fotografies o vídeos seves de caràcter sexual

Gràfic 1.5 Percepció de l'assetjament a l'entorn digital segons sexe

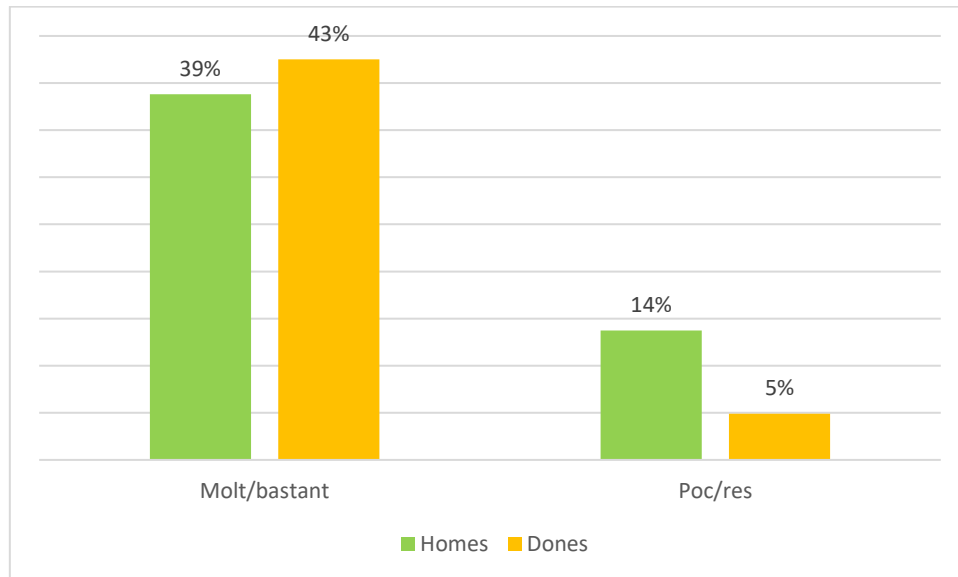


Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

Com es pot veure, en general els individus identifiquen la majoria de comportaments com a inacceptables. Només un 4,8% d'homes i un 1,1% de dones consideren que fer comentaris ofensius a internet o a les xarxes socials sobre alguna persona és acceptable.

També s'examina la percepció de la extensió d'aquest assetjament sexual en l'àmbit digital a Espanya. S'ha creat una variable fictícia que pren valor 1 si la persona considera que l'assetjament està molt o bastant estès i 0 si la persona pensa que està poc o res estès. Els resultats mostren el següent:

Gràfic 1.6 Percepció de l'extensió de l'assetjament sexual a l'entorn digital segons sexe



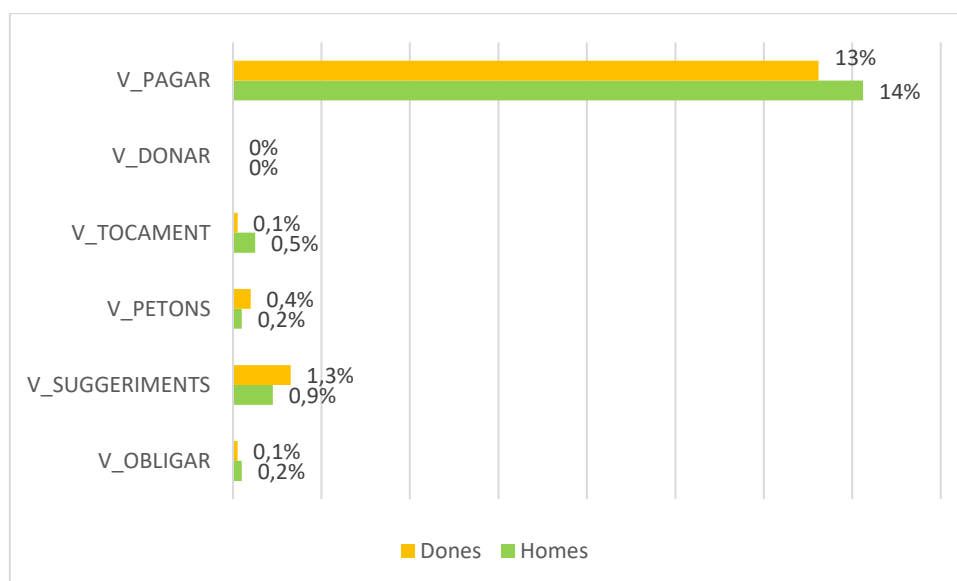
Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

Sembla que la percepció de l'assetjament a les xarxes socials, medis digitals, plataformes en línia, etc. està bastant extesa. Més d'un 80% de la mostra manifesta que aquesta extensió és molt notable front aproximadament el 20% que pensa que està poc o res extès, i no s'observen diferències significatives entre la percepció d'homes i dones.

Per tal d'analitzar la valoració de diferents tipus d'agressions sexuals es crea una altre variable fictícia que pren valor 1 si la persona pensa que els motius són acceptables i valor 0 quan la persona pensa que són inacceptables. Les opcions per aquesta pregunta són les següents:

- V_OBLIGAR: Obligar a la parella a mantenir relacions sexuals no desitjades
- V_SUGGERIMENTS: Fer comentaris i suggeriments de tipus sexual no desitjats a una dona
- V_PETONS: Fer petons a una dona en contra de la seva voluntat
- V_TOCAMENTS: Tocar a una dona de manera no desitjada
- V_DONAR: Donar de forma deliberada alcohol o drogues a una dona, sense que ella ho sàpiga per poder mantenir relacions sexuals amb ella
- V_PAGAR: Pagar a una dona per mantenir relacions sexuals

Gràfic 1.7 Valoració de diferents tipus d'agressions sexuals segons sexe



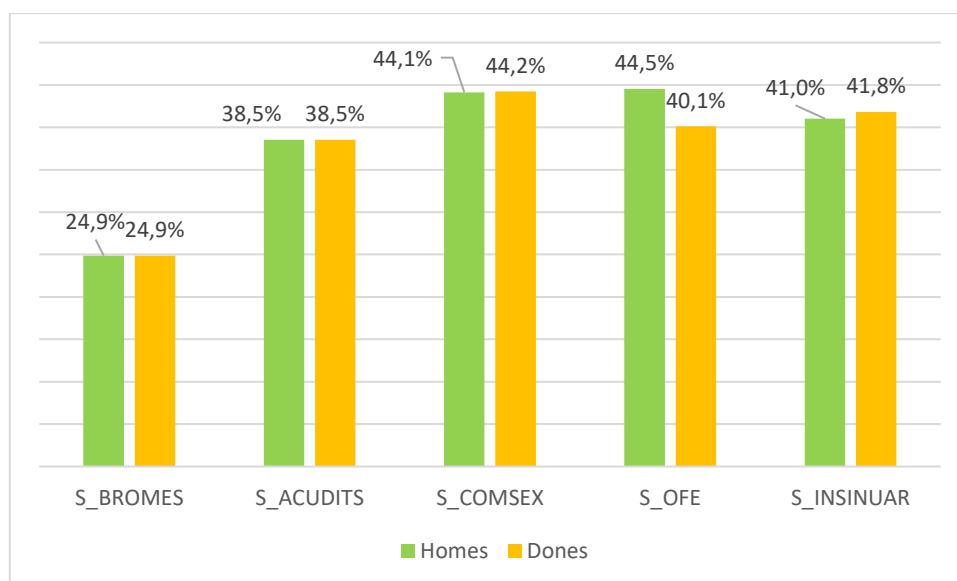
Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

En aquest cas, tant homes com dones mostren consonància en els resultats. La variable V_PAGAR, però, és la variable que mostra més dispersió, per tant, serà la variable que s'utilitzarà per fer la modelització.

A continuació, s'analitza la percepció de les situacions que poden ser qualificades com assetjament sexual. S'ha creat una variable fictícia que pren valor 1 sí la persona creu que es pot considerar assetjament i valor 0 quan la persona pensa que no es pot considerar assetjament. Les opcions per aquesta pregunta són les següents:

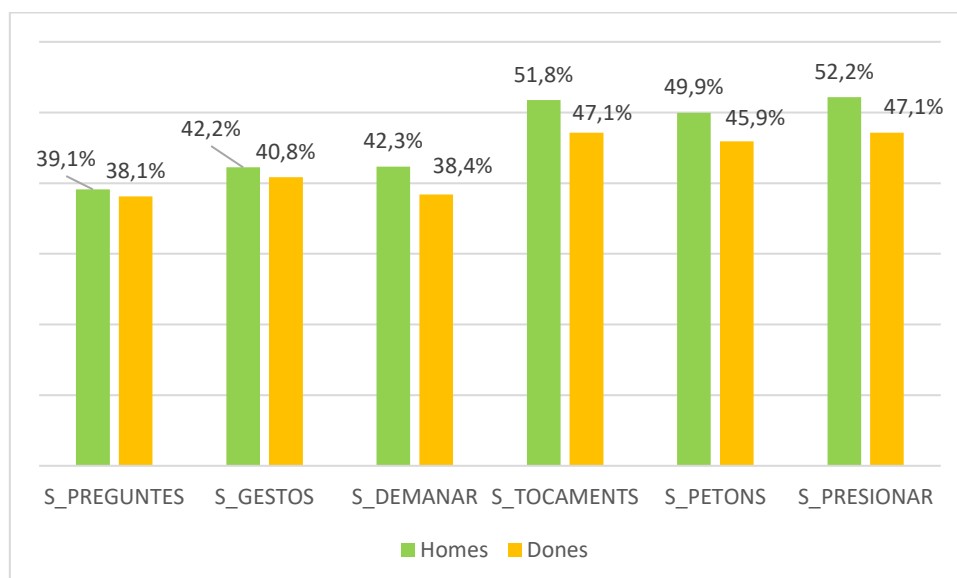
- S_BROMES: Fer acudits o bromes insultants sobre la dona en general
- S_ACUDITS: Fer acudits o bromes insultants sobre una treballadora
- S_COMSEX: Fer comentaris sexuals sobre una treballadora (el seu cos, la seva forma de vestir, etc.)
- S_OFE: Tirar "floreteres" ofensives
- S_INSINUAR: Fer insinuacions o indirectes sexuals
- S_PREGUNTES: Fer preguntes sobre qüestions privades de la seva vida sexual
- S_GESTOS: Gestos o mirades obscenes
- S_DEMANAR: Demanar reiteradament relacions sexuals sense pressionar ni amenaçar
- S_TOCAMENTS: Fer tocaments, pessigar, acorralar
- S_PETONS: Fer abraçades o petons no desitjats
- S_PRESSIONAR: Pressionar per obtenir favors sexuals a canvi de millores laborals o sota amenaça d'acomiadament

Gràfic 1.8 Situacions que poden ser qualificades com assetjament sexual segons sexe (I)



Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

Gràfic 1.9 Situacions que poden ser qualificades com assetjament sexual segons sexe (II)



Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

No s'observen diferències significatives en els resultats. S'observa que totes les situacions poden ser considerades per ambdós sexes com assetjament sexual. El que sí que resulta curiós, és que en el cas de les situacions que es descriuen, les dones perceben aquestes en menor percentatge que els homes, per tant, es podria dir que els homes tenen una major consciència del que seria violència sexual i el que no en el cas d'aquestes situacions.

IV. BASE DE DADES, METODOLOGIA I VARIABLES

4.1 Base de dades i variables del model

Les variables utilitzades per analitzar la percepció social de la violència de gènere, provenen de l'estudi nº3393 del *Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS): Encuesta sobre cuestiones de actualidad, la violència sexual contra las mujeres* de gener de 2023. Les dades d'on s'obtenen les variables es corresponen a la població resident a Espanya d'ambdós sexes i més segons comunitats autònomes, per mida d'hàbitat i per grups de sexe i edat definits en les quotes de selecció. L'entrevista inicialment ha sigut dissenyada per 2.600 però finalment ha estat realitzada a 2.509 persones. El procediment del mostreig ha consistit en la selecció aleatòria de telèfons fixes i mòbils i la selecció dels individus s'ha dut a terme mitjançant l'aplicació de quotes de sexe i edat.

El procés d'estructuració de la base de dades ha consistit, en primer lloc, en eliminar les observacions dels individus que no aportaven informació rellevant per a l'estudi ja que es tractava de respostes ambigües, com "no ho sap o no contesta". També s'han eliminat les dades de les comunitats autònomes de Ceuta i Melilla. Al final s'obté una mostra de 997 individus.

4.1.1. Variable endògena

La variable endògena (V_PAGAR) dona informació sobre la valoració que té l'individu de diferents tipus d'agressions sexuals, concretament sobre pagar a una dona per mantenir relacions sexuals.

De l'anàlisi de la literatura prèvia es pot extreure que el fet de pagar a una dona per mantenir relacions sexuals, que consistiria en la mercantilització del cos de la dona i per tant, es podria considerar prostitució, constitueix una de les estratègies més clares d'explotació i violència contra les dones. Callás, C (2017) senyalava que la prostitució es remunta a segles anteriors, fins i tot abans de Crist, i des de llavors ha aparegut a diverses civilitzacions com una pràctica lligada a la religió, l'art, la conquesta de territoris, la criminalitat i recentment, a contextos de violència i tracta de persones.

Economistes com Isaac M. Katz (2013) sostenen que des de un enfocament liberal, la prostitució és una activitat dintre del comerç sexual i l'analitza com una transacció voluntària on la dona obté un guany per l'ús del seu capital eròtic, mentre que el consumidor accedeix al servei pel qual està disposat a pagar.

En canvi, la postura abolicionista sosté que la prostitució, a més de ser una pràctica històricament patriarcal, és un exemple de la construcció de les dones com objectes eròtics consumibles, gràcies a l'existència d'un sistema en el que els homes tenen poder i dominació.

El problema a nivell general, és que la gran majoria de persones reconeix únicament la violència física, la verbal o la psicològica, però no perceben la violència sexual que sosté la transacció que es dona en el marc de la prostitució. A més, les prostitutes no són considerades víctimes de la violència de gènere i això té conseqüències obvies a més de la pròpia invisibilització.

És per això, que l'elecció d'aquesta variable com endògena sigui tan important, en primer lloc, per la variabilitat que mostra en el conjunt de l'estudi, i en segon lloc, per donar visibilitat a aquest fenomen que reforça la desigualtat entre homes i dones.

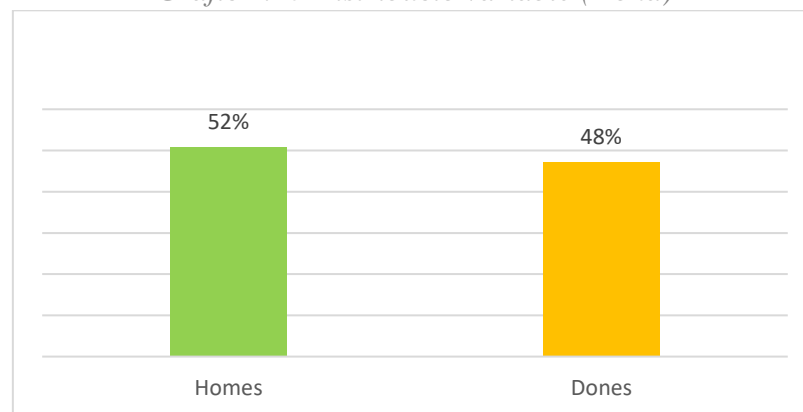
Aquesta variable, pren valor 1 quan la persona entrevistada considera el fet de pagar a una dona per mantenir relacions sexuals acceptable i 0 si la persona considera aquest acte com inacceptable.

4.1.2. Variables explicatives

En primer lloc es durà a terme una descripció de les variables explicatives i un anàlisi descriptiu per obtenir una primera aproximació a possibles resultats a l'hora de realitzar la modelització final. Els resultats que es presenten als gràfics, no es corresponen al percentatge total sobre la mostra, sinó al percentatge relatiu al nombre d'individus que consideren acceptable pagar a una dona per mantenir relacions sexuals.

- Variable (Dona). Pren valor 1 per tots els individus de la mostra de gènere femení. Els models que s'estimen prenen com a categoria base un individu de sexe masculí, per tant, el coeficient d'aquesta variable mostra l'increment de probabilitat si l'individu és dona.

Gràfic 1.10 Distribució variable (Dona)



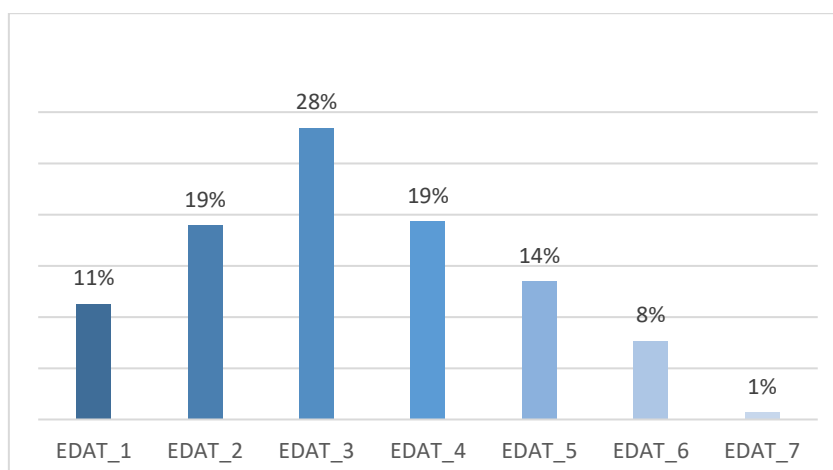
Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

No s'observen diferències significatives entre homes i dones pel fet de valorar l'acció de pagar a una dona per mantenir relacions sexuals com acceptable.

- Variable (EDAT). Formatejada segons trams d'edat de les persones. Es formen unes variables fictícies agrupades en 7 categories. Es vol contrastar que la influència d'edat per a la valoració dels tipus d'agressions sexuals és significativa.

EDAT_1:	Pren valor 1 quan l'individu té entre 20 i 30 anys
EDAT_2:	Pren valor 1 quan l'individu té entre 31 i 40 anys
EDAT_3:	Pren valor 1 quan l'individu té entre 41 i 50 anys
EDAT_4:	Pren valor 1 quan l'individu té entre 51 i 60 anys
EDAT_5:	Pren valor 1 quan l'individu té entre 61 i 70 anys
EDAT_6:	Pren valor 1 quan l'individu té entre 71 i 80 anys
EDAT_7:	Pren valor 1 quan l'individu té entre 81 i 91 anys

Gràfic 1.11 Distribució variable (Edat)

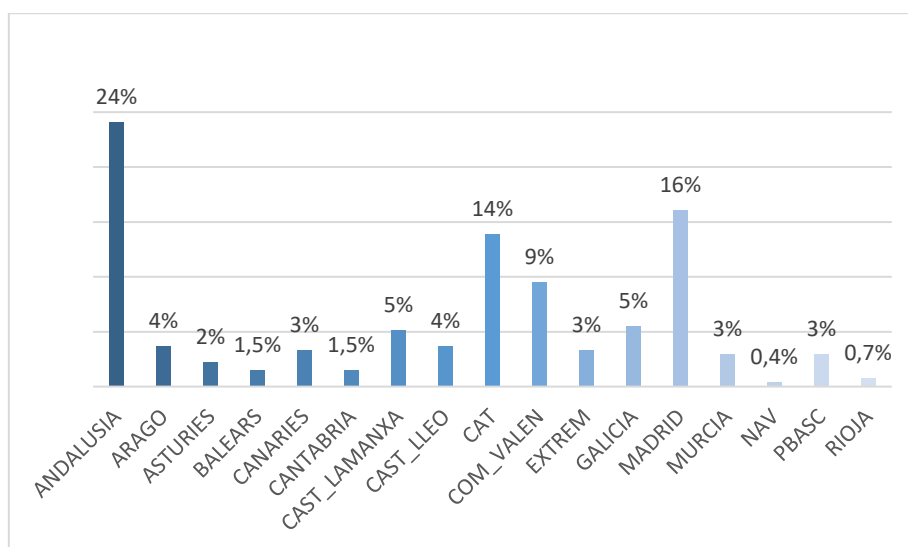


Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

- Variable (CCAA). Situa la observació en la Comunitat Autònoma de residència de l'individu i s'extrau directament de l'estudi del CIS per a la seva categorització en variables fictícies. S'han eliminat les observacions de les comunitats de Ceuta i Melilla al disposar de poques observacions.

ANDALUSIA:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Andalusia
ARAGO:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Aragó
ASTURIES:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Astúries
BALEARS:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a les Illes Balears
CANARIES:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a les Canàries
CANTABRIA:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Cantabria
CAST_LAMANXA:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Castella la Manxa
CAST_LLEO:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Castella i Lleó
CAT:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Catalunya
COM_VALEN:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a la Comunitat Valenciana
EXTREM:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Extremadura
GALICIA:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Galícia
MADRID:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Madrid
MURCIA:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Múrcia
NAV:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a Navarra
PBASC:	Pren valor 1 quan l'individu resideix al País Basc
RIOJA:	Pren valor 1 quan l'individu resideix a La Rioja

Gràfic 1.12 Distribució variable (CCAA)



Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

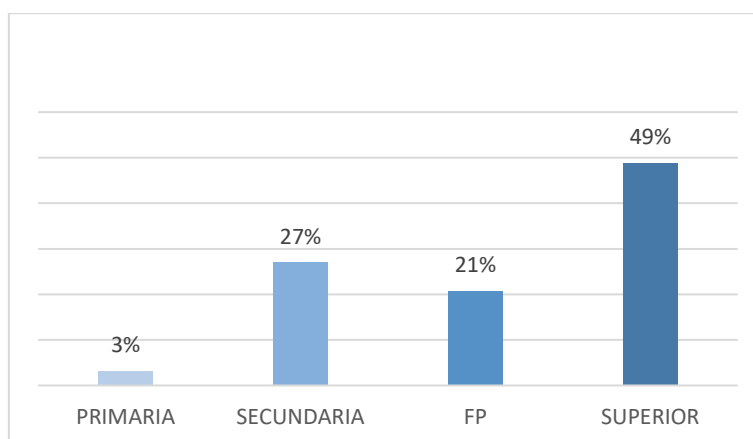
Es contrasta l'efecte regional atenent a que presenten característiques culturals i socioeconòmiques diferents entre elles, que podrien afectar al comportament de l'individu. Amb el contrast individual de les variables es demostrarà si aquesta diferència és realment significativa.

- Variable (ESTUDIS). Es formen unes variables fictícies agrupades en quatre categories:

PRIMARIA:	Pren valor 1 quan l'individu no té estudis o disposa d'estudis primaris
SECUNDARIA:	Pren valor 1 quan l'individu disposa d'estudis secundaris
FP:	Pren valor 1 quan l'individu disposa d'estudis de formació professional
SUPERIOR:	Pren valor 1 quan l'individu disposa d'estudis superiors/universitaris

Es vol contrastar que el nivell educatiu influeix de manera directa en la probabilitat de l'individu en la valoració dels individus de pagar a una dona per mantenir relacions sexuals. La formació implica un autoconeixement de la posició social i contribueix a la consciència de gènere.

Gràfic 1.13 Distribució variable (ESTUDIS)



Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

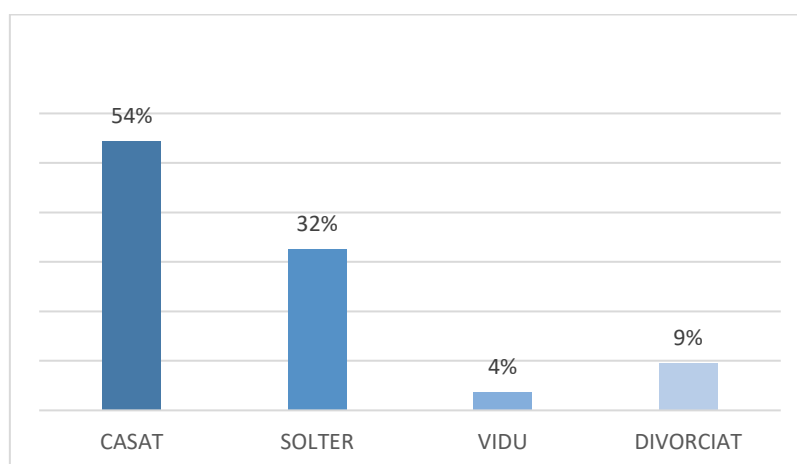
En principi, la variable que mostra més variabilitat és (SUPERIOR) respecte les altres. Per tant, es pot comprovar que el nivell educatiu influeix en la probabilitat de la valoració respecte la variable endògena.

- Variable (ECIVIL). Es formen variables fictícies agrupades en les següents categories:

CASAT:	Pren valor 1 quan l'individu està casat
SOLTER:	Pren valor 1 quan l'individu està solter
VIDU:	Pren valor 1 quan l'individu és vidu
DIVORCIAT:	Pren valor 1 quan l'individu està divorciat/separat

Es pretén contrastar si l'estat civil condiciona diferent en la valoració dels tipus d'agressions sexuals. I com es pot veure a continuació, sembla que hi ha diferència en la valoració en quan a l'estat civil respecte la probabilitat de que pagar a una dona per mantenir relacions sexuals sigui acceptable.

Gràfic 1.14 Distribució variable (ECIVIL)



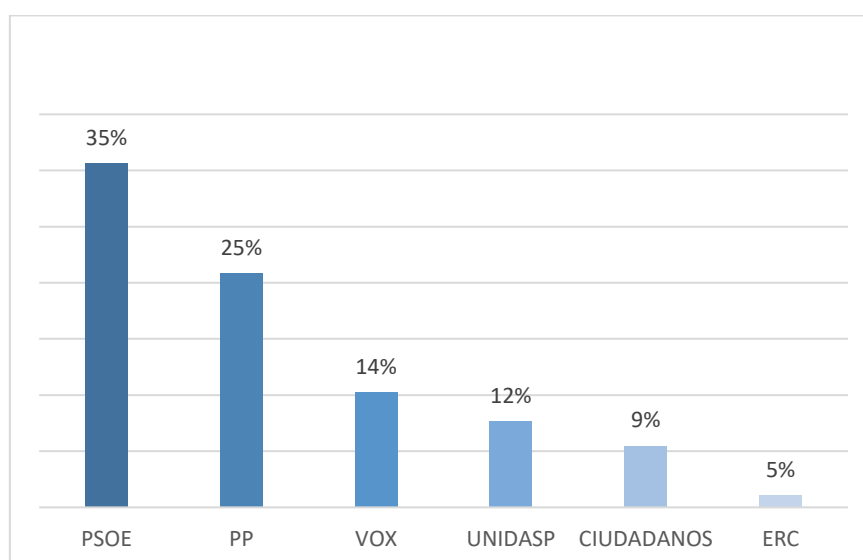
Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

- Variable (RECUVOTOG). Situa el record de vot en les eleccions generals de novembre de 2019, inicialment formada per 26 categories. Es formen variables fictícies agrupades en sis categories finals:

PSOE:	Pren valor 1 quan la persona ha votat el PSOE
PP:	Pren valor 1 quan la persona ha votat el PP
VOX:	Pren valor 1 quan la persona ha votat a VOX
UNIDASP:	Pren valor 1 quan la persona ha votat a Unidas Podemos
CIUDADANOS:	Pren valor 1 quan la persona ha votat a Ciudadanos
ERC:	Pren valor 1 quan la persona ha votat a ERC

Es vol demostrar que el partit polític que vota l'individu influeix en la valoració i la percepció de l'assetjament sexual. L'exercici de vot a partits més de dretes implica més acceptació d'aquestes pràctiques ja que no es percep la violència de la mateixa manera que en partits més d'esquerres.

Gràfic 1.15 Distribució variable (RECUVOTOG)



Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi n° 3393 del CIS

No s'observen diferències molt significatives, la variable amb més percentatge és (PSOE) possiblement perquè la mostra es troba influïda pel fet que hi ha un percentatge més alt de votants d'aquest partit polític.

Les gràfiques permeten fer una primera aproximació al que posteriorment es desenvoluparà al contrast individual de les variables, i posteriorment, a la modelització final.

4.2. Metodologia adoptada

Un model de probabilitat es pot interpretar en termes probabilístics, en el sentit que un valor de la recta de regressió mesura la probabilitat que un succés es doni o no.

L'estimació del model per Mínims Quadrats Ordinaris planteja una sèrie de limitacions que es comenten a continuació:

- 1) El valor estimat pot estar fora del rang de 0 i 1 i serien valors de probabilitat que no tindrien sentit.
- 2) La pertorbació aleatòria pot no seguir una distribució Normal i per tant, impossibilitat l'ús d'estadístics habituals per a la realització del contrast de les hipòtesis tals com la t-Student, la F-Snedecor, etc. A més, quedarà invalidada tota la inferència que es pugui fer respecte els paràmetres.
- 3) Encara que es complissin les hipòtesis del terme d'error, no es compleix la hipòtesis de la variància constant, és a dir, la pertorbació no es homoscedàstica (problemes d'heteroscedasticitat) i l'estimació per MQO serà ineficient.
- 4) Els efectes marginals són sempre els mateixos amb independència del valor de les explicatives.

Per tant, donat que es tracta d'establir com a variable explicada la valoració de diferents tipus d'agressions sexuals, la metodologia s'estableix mitjançant un model Logit, per obtenir estimacions de la probabilitat del succés que una persona consideri acceptable o no pagar a una dona per mantenir relacions sexuals, identificant la influència de les demés variable en la variació de la probabilitat. Amb aquest model es superen els inconvenients del model per Mínims Quadrats Ordinaris.

$$G(z) = \frac{\exp(z)}{1 + \exp(z)} = \frac{e^z}{1 + e^z} \quad \text{on } z = \beta_1 + \beta_2 x_{2i} + \beta_3 x_{3i} + \dots + \beta_k x_{ki}$$

La probabilitat el succés s'estudiarà per franges d'edat, situació geogràfica i altres característiques per determinar possibles diferències significatives.

El model Logit dona com a resultat un valor que permet ordenar i classificar associant a cada element un succés, en aquest cas que pagar a una dona per mantenir relacions sexual sigui acceptable o no.

La modelització Logit utilitza la funció logística com a funció d'estimació, així, obtindrem la probabilitat que un individu pertanyi a un grup (els que pensen que és acceptable) o a un altre (els que pensen que és inacceptable), i al tractar-se d'un model de regressió permetrà identificar les variables més rellevants per al cas que s'estudia. En quant a la interpretació del paràmetres estimats del model, el signe dels mateixos indica la direcció en que es mou la probabilitat quan augmenta la variable explicativa corresponent, però, la quantia del paràmetre no coincideix amb la magnitud de la variació en la probabilitat.

En el cas del model Logit, al suposar una relació no lineal entre les variables explicatives i la probabilitat del succés, quan augmenta en una unitat la variable explicativa, els increments en la probabilitat no són sempre iguals ja que depenen del nivell original de la mateixa.

Es farà servir el model Logit dicotòmic, que presenta una variable endògena binària, que identifica a quina de les dues possibles categories pertany l'individu de la mostra. En aquest

sentit, identifica amb el número 1 si l'individu considera acceptable el succés i amb un 0 si l'individu considera que no ho és.

L'estimació del model s'ha de fer aplicant el mètode de Màxima Versemblança, així, l'estimador serà sota els supòsits generals, consistent, asimptòticament eficient i asimptòticament normal.

4.3. Contrast individual de les variables

Per contrastar l'eficiència de la selecció de variables com les característiques que poden influir en la percepció de les agressions sexuals, es contrasta amb la variable endògena (V_PAGAR) i cada una de les variables seleccionades de manera individual, per avaluar la rellevància d'aquestes variables en un individu.

Dels següents models es calcula la probabilitat mitjana associada a cada paràmetre de cada variable de manera individual per poder contrastar que les variables triades són adequades per explicar la probabilitat del succés. Per calcular-la, s'ha fet servir la següent operació:

$$E(y_i|x) = P_i = \frac{\exp(\beta_1 + \beta_2 x_{2i} + \dots + \beta_k x_{ki})}{1 + \exp(\beta_1 + \beta_2 x_{2i} + \dots + \beta_k x_{ki})}$$

MODEL 1. PROBABILITAT DE QUE UNA PERSONA PENSI QUE PAGAR PER MANTENIR RELACIONS SEXUALS SIGUI ACCEPTABLE EXPLICADA PER LA VARIABLE SEXE

Modelo 1: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	<i>Prob.mitjana</i>
Dona	-0.949081	0.102510	-9.258	<0.0001	27,91%
Home	-0.989594	0.0982856	-10.07	<0.0001	27,10%

Pel que fa el sexe de la persona, podem observar que la variable té rellevància per a la probabilitat de considerar que pagar a una dona per mantenir relacions sexuals és acceptable. Tots dos paràmetres mostren signe negatiu i no es manifesta que la diferència de probabilitat sigui molt gran (vegeu annex 1). A més, les probabilitats mostren que menys de la meitat d'homes i de dones pensen que pagar per sexe és acceptable.

MODEL 2. PROBABILITAT DE QUE UNA PERSONA PENSI QUE PAGAR PER MANTENIR RELACIONS SEXUALS SIGUI ACCEPTABLE EXPLICADA PER LA VARIABLE EDAT

Modelo 2: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	<i>Prob. mitjana</i>
EDAT_1	-1.00866	0.209816	-4.807	<0.0001	26,72%
EDAT_2	-0.844547	0.165817	-5.093	<0.0001	30,06%
EDAT_3	-0.813775	0.136023	-5.983	<0.0001	30,71%
EDAT_4	-1.05359	0.159521	-6.605	<0.0001	25,85%
EDAT_5	-1.18487	0.187860	-6.307	<0.0001	23,42%

EDAT_6	-0.906721	0.258553	-3.507	0.0005	28,77%
EDAT_7	-2.07944	0.750000	-2.773	0.0056	11,11%

En quan a l'edat, podem veure que també és significativa per a explicar la variable endògena. A mesura que augmenta l'edat la probabilitat de pensar que pagar per sexe és acceptable augmenta i la probabilitat màxima s'assoleix a la variable (EDAT_3) que es correspon als trams d'edat entre 41 a 50 anys. A partir d'aquesta edat, a mesura que disminueix, també disminueix la probabilitat i l'últim tram d'edat que es correspon a edats compreses entre els 81 als 91 anys és la que mostra la menor probabilitat, fet que vol dir que consideren menys acceptable pagar per mantenir relacions sexuals. Vegeu annex 1 per a la contrastació de diferència de mitjanes entre les variables.

MODEL 3. PROBABILITAT DE QUE UNA PERSONA PENSI QUE PAGAR PER MANTENIR RELACIONS SEXUALS SIGUI ACCEPTABLE EXPLICADA PER LA VARIABLE CCAA

Modelo 3: Logit, usando las observaciones 1-997
Variable dependiente: V_PAGAR
Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	<i>Prob. mitjana</i>
ANDALUSIA	-0.834226	0.147413	-5.659	<0.0001	30,28%
ARAGO	-0.587787	0.394405	-1.490	0.1361	35,71%
ASTURIES	-1.25276	0.462910	-2.706	0.0068	22,22%
BALEARS	-1.70475	0.543557	-3.136	0.0017	15,38%
CANARIES	-1.23676	0.378641	-3.266	0.0011	22,50%
CANTABRIA	-0.810930	0.600925	-1.349	0.1772	30,77%
CAST_LAMA	-0.826679	0.320435	-2.580	0.0099	30,43%
NXA					
CAST_LLEO	-1.48160	0.350325	-4.229	<0.0001	18,52%
CAT	-0.473288	0.206662	-2.290	0.0220	38,38%
COM_VALEN	-1.24171	0.222649	-5.577	<0.0001	22,41%
EXTREM	-0.635989	0.412231	-1.543	0.1229	34,62%
GALICIA	-1.05315	0.299871	-3.512	0.0004	25,86%
MADRID	-1.12847	0.173436	-6.507	<0.0001	24,44%
MURCIA	-0.693147	0.433013	-1.601	0.1094	33,33%
NAV	-2.19722	1.05409	-2.084	0.0371	10,00%
PBASC	-0.628609	0.437798	-1.436	0.1510	34,78%
RIOJA	-1.25276	0.801784	-1.562	0.1182	22,22%

Respecte la localització geogràfica, només Aragó, Cantabria, Extremadura, Múrcia, País Bas i la Rioja no es mostren com a rellevants a l'hora de qualificar com a acceptable el fet de pagar per mantenir relacions sexuals. La resta de paràmetres tenen signe negatiu i són estadísticament significatius. El valor que mostra menor probabilitat és el del paràmetre corresponent a Navarra que significa que consideren menys acceptable el fet de pagar per sexe.

MODEL 4. PROBABILITAT DE QUE UNA PERSONA PENSI QUE PAGAR PER MANTENIR RELACIONS SEXUALS SIGUI ACCEPTABLE EXPLICADA PER LA VARIABLE ESTUDIS

Modelo 4: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	<i>Probl. mitjana</i>
PRIMARIA	-0.847298	0.398410	-2.127	0.0334	30,00%
SECUNDARIA	-0.888892	0.138091	-6.437	<0.0001	29,13%
FP	-0.869604	0.157787	-5.511	<0.0001	29,53%
SUPERIOR	-1.05800	0.100266	-10.55	<0.0001	25,77%

Pel que fa la variables estudis, tots els paràmetres es mostren significatius i per tant es comprova que el nivell de formació també és rellevant per a la probabilitat d'acceptació de pagar per sexe. A més, com era d'esperar, a mesura que augmenta el nivell d'estudis, la probabilitat disminueix, i per tant, els individus amb estudis inferiors consideren que és més acceptable pagar per mantenir relacions sexuals, tot i així, no s'observen grans diferències en les probabilitats (vegeu annex 1).

MODEL 5. PROBABILITAT DE QUE UNA PERSONA PENSI QUE PAGAR PER MANTENIR RELACIONS SEXUALS SIGUI ACCEPTABLE EXPLICADA PER LA VARIABLE ESTAT CIVIL

Modelo 5: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	<i>Probl. mitjana</i>
CASAT	-1.00241	0.0957834	-10.47	<0.0001	26,85%
SOLTER	-0.931899	0.125143	-7.447	<0.0001	28,25%
VIDU	-1.19392	0.360975	-3.307	0.0009	23,26%
DIVORCIAT	-0.802346	0.236015	-3.400	0.0007	30,95%

En quant a l'estat civil, s'evidencia que la variable també es estadísticament significativa. Tot i així, tampoc s'observen diferències en les probabilitats. El valor més alt es correspon al paràmetre associat a un individu divorciat, que seria el que considera que és més acceptable pagar per mantenir relacions sexuals.

MODEL 6. PROBABILITAT DE QUE UNA PERSONA PENSI QUE PAGAR PER MANTENIR RELACIONS SEXUALS SIGUI ACCEPTABLE EXPLICADA PER LA VARIABLE RECORD DE VOT

Modelo 6: Logit, usando las observaciones 1-997
 Variable dependiente: V_PAGAR
 Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	<i>Prob. mitjana</i>
PSOE	-1.08448	0.118680	-9.138	<0.0001	25,27%
PP	-0.904456	0.143730	-6.293	<0.0001	28,81%
VOX	0.296266	0.245202	1.208	0.2269	57,35%
UNIDASP	-1.64625	0.193065	-8.527	<0.0001	16,16%
CIUDADANOS	-0.767255	0.237316	-3.233	0.0012	31,71%
ERC	-0.496437	0.338979	-1.465	0.1431	37,84%

Pel que fa la orientació política de l'individu, únicament votar a VOX i ERC no semblen, en principi, tenir rellevància en la probabilitat de considerar que pagar a una dona per mantenir relacions sexuals és acceptable. El paràmetre VOX mostra signe positiu, mentre que la resta de paràmetres mostren signe negatiu i són estadísticament significatius. Com era d'esperar, els votants d'Unidas Podemos són els que mostren menor probabilitat, fet que suposa que consideren menys acceptable pagar per mantenir relacions sexuals.

A més, la diferència en el signe del paràmetre VOX es deu a que més de la meitat dels seus votants, el 57,35%, pensen que pagar per sexe és acceptable. El paràmetre Unidas Podemos és possiblement la variable, que ha mostrat menor probabilitat en el conjunt de la modelització individual, i per tant, serà una variable que es tindrà en compte a l'hora de realitzar el model final.

V. MODELITZACIÓ

5.1. Estimació del model

Partint de la mostra d'individus disponible, s'elabora un model en el qual la categoria base estarà formada per la variable sexe, que en aquest cas és un individu de gènere masculí, l'edat i votant de VOX.

MODEL 7. PROBABILITAT DE QUE UNA PERSONA PENSI QUE PAGAR PER MANTENIR RELACIONS SEXUALS SIGUI ACCEPTABLE EXPLICADA PEL CONJUNT DE VARIABLES

Modelo 7: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>Pendiente</i>	<i>valor p</i>	
const	0.668451	0.345285	1.936		0.0529	*
Dona	0.150431	0.147859	1.017	0.0294001	0.3090	
EDAT	-0.00876641	0.00505321	-1.735	-0.00171050	0.0828	*
PSOE	-1.38872	0.276744	-5.018	-0.247039	<0.0001	***
PP	-1.18452	0.287582	-4.119	-0.196077	<0.0001	***
UNIDASP	-1.99664	0.314719	-6.344	-0.28731	<0.0001	***
CIUDADANOS	-1.10543	0.342794	-3.225	-0.167850	0.0013	***
ERC	-0.770390	0.420418	-1.832	-0.124331	0.0669	*
Media de la vble. dep.		0.274824	D.T. de la vble. dep.		0.446650	
R-cuadrado de McFadden		0.041462	R-cuadrado corregido		0.027815	
Log-verosimilitud		-561.9281	Criterio de Akaike		1139.856	
Criterio de Schwarz		1179.094	Crit. de Hannan-Quinn		1154.772	

Número de casos 'correctamente predichos' = 733 (73.5%)

f(beta'x) en la media de las variables independientes = 0.447

Contraste de razón de verosimilitudes: Chi-cuadrado(7) = 48.6128 [0.0000]

5.2. Anàlisi dels resultats

Com es fa servir el model Logit, l' R^2 ja no és significatiu. El procediment que s'utilitza per calcular ha sigut per màxima verosimilitut, per tant, la bondat de l'ajust del model es referirà al percentatge de casos correctament predits, que consisteix en definir un predictor binari de 1 si la probabilitat que el model precideix és més gran o igual que 0,5 i de 0 si és menor de 0,5. Aquesta informació és la que ens mostra la taula de prediccions.

		Predit	
		0	1
Observat	0	694 (69,60%)	29 (2,9%)
	1	235 (23,57%)	39 (3,91%)

En aquesta taula es mostren el número d'encerts en la diagonal i fora de la diagonal són els fracassos en la predicció. Com es pot veure, la capacitat de predicció és del 73,5% i el percentatge d'encerts general del model és de 73,21%, fet que podem considerar prou alt com per tenir en compte els resultats.

Com podem veure, tant l'edat com la orientació política es mostren estadísticament significatives, mentre que el gènere sembla no influir en la probabilitat de considerar que pagar a una dona per mantenir relacions sexuals sigui acceptable.

Tot i així, podem observar com, de manera general, el fet de ser dona presenta un efecte marginal positiu de 0,0294, és a dir, que la probabilitat de pensar que pagar a una dona per mantenir relacions sexuals respecte l'individu de referència que és un home, augmenta un 2,94 punts percentuals de mitjana si es tracta d'una dona. No és una diferència gaire significativa, però sí que és un element a destacar, tenint en compte que és la dona la que mercantilitza el seu cos, fet que suposa un aspecte pejoratiu cap a ella mateixa. La resposta previsible seria que la dona mostrés de manera més significativa i contundent el seu rebuig a aquesta pràctica.

Analitzant la variable edat de l'individu de la categoria base, l'efecte marginal associat és de -0,0017105, fet que significa que la probabilitat disminueix en 0,017 punts percentuals. Podem valorar que per cada any que augmenta l'edat de la persona, aquesta considera menys acceptable el fet de pagar per mantenir relacions sexuals.

Més enllà del model que ara s'està analitzant, en el que la variable edat és considerada en el seu conjunt, prèviament s'havia comprovat que en el cas en què la variable edat s'analitza formatejada per trams d'edat, el paràmetre que mostrava menor probabilitat d'acceptació era el que comprèn els individus amb edats entre els 81 i 91 anys. Les causes que podrien explicar aquest resultat, en primer lloc, poden venir justificades per l'estigmatització social de la gent gran. En línies generals, encara avui dia, tot i que la percepció està canviant, la gent tendeix a tenir una concepció de l'individu de la tercera edat com una persona que es troba fora del circuit social, que pot tenir problemes de salut i això el pot "apartar" del privilegi de poder gaudir d'una vida activa i socialment plena i, entre d'altres, de tenir desitjos de caire sexual. El resultat de l'estudi pot estar esbiaixat pel fet que segurament una persona d'aquesta edat, tot i que podria valorar el succés com acceptable, no ho fa perquè existeix una pressió social que influencia les seves creences etico-morals. A més, s'ha de tenir en compte, que aquests individus han rebut una educació tradicionalment religiosa que influencia també en la seva manera de pensar.

Finalment, analitzant la variable corresponent a la orientació política, podem concloure que tal i com s'esperava, tots els paràmetres es mostren significatius. L'efecte marginal més destacat és l'associat a Unidas Podemos, amb un valor de -0,28731 i PSOE amb un valor de -0.247039, valors molt propers. Aquest fet suposa que la probabilitat de valorar com acceptable el fet de pagar a una dona per mantenir relacions sexuals de les persones que pertanyen a aquests partits, disminueix en 28,73 i 24,7 punts percentuals respectivament en comparació amb l'individu de la categoria base votant de VOX.

Segons les dades més recents de l'estudi del CIS realitzat al maig de 2023⁴, que aporta informació rellevant en referència al perfil general del votant dels partits anteriorment citats, podem extreure un sèrie de característiques explicatives del model.

Pel que fa el votant mitjà del PSOE, es tractaria d'un individu majoritàriament femení, en edat adulta madura, que es declara ateu i/o agnòstic amb orientació clarament en defensa de l'individu i els seus drets personals i socials. En el cas d'Unidas Podemos es considera també un partit que defensa aquests ideals, amb la diferència que l'electorat és més jove i més políticament actiu. Això explicaria per què, els resultats mostren major rebuig cap a l'acceptació de pagar per sexe, ja que són individus que empatitzen més amb els drets de les persones, amb les situacions de vulnerabilitat social i rebutgen la prostitució ja que es considera un efecte més de la violència de gènere.

En contraposició, i referent a l'individu de la categoria base, segons l'enquesta anteriorment citada, el perfil mitjà del votant de VOX és, en una gran majoria, un home jove, de classe alta, amb un nivell acadèmic mig i educat en el catolicisme però no practicant. En general, es tracta d'un partit d'ideologia ultranacionalista que inclou als seus discursos missatges antifeministes, xenòfobs, homòfobs, etc. Es declaren obertament a favor de "la família tradicional", entesa des de la perspectiva catòlica i autoritària.

⁴ Estudi n°3407 del *Centro de Investigaciones Sociológicas* (CIS): Encuesta Flash elecciones municipales 2023, de maig de 2023.

VI. CONCLUSIONS

La hipòtesi de partida en aquest treball plantejava la possibilitat que determinades característiques dels individus influeixen directament en la percepció social de la violència de gènere. Partint de la idea de que una persona valori com acceptable el fet de pagar a una dona per mantenir relacions sexuals, es demostra que les variables seleccionades condicionen, o si més no, tenen certa influència en la resposta individual en funció del sexe, el nivell d'estudis, l'estat civil i la orientació política. En concret, aquesta última, que es mostra com especialment significativa per a aquest anàlisi.

De forma general, tot i que s'ha avançat molt en termes de gènere, si que és cert que encara avui hi ha certs comportaments que es consideren més tolerables que altres. No hi ha una concepció universal del que es considera violència de gènere i de totes les formes que aquesta pot adoptar, ja que encara vivim en una societat on els estereotips de gènere tenen molta força. La cosificació de la dona és un dels motius pels quals encara es perpetuen aquests estereotips i les desigualtats de gènere que entenen la dona des d'una perspectiva més vulnerable, i a més, això tendeix a legitimar la violència i la vulneració dels seus drets. La prostitució s'exerceix en gran part per dones, sent els homes la majoria dels seus consumidors i els que més beneficis obtenen amb la seva explotació sexual.

Tenint en compte la tendència actual, l'edat de les persones que paguen per un servei sexual ha disminuït sensiblement. El perfil d'aquest individu acostuma a ser la d'una persona jove que qualifica aquesta activitat com a oci.

Com s'ha comprovat els darrers anys, no només a Espanya sinó a la resta del món, es troben a l'alça els partits d'extrema dreta, fet que corrobora els nostres resultats.

És important remarcar que tot i que els resultats reflexen perfectament la realitat sociològica, les opinions donades pels individus enquestats, poden estar condicionades. El fet de reconèixer que és acceptable pagar per tenir sexe, no és un comportament que estigui socialment acceptat, i per tant, pot haver-hi un percentatge d'individus que no mostrin total sinceritat en la seva resposta. Aquests podrien confesar la seva acceptació dintre del seu cercle íntim però no admetre-ho en públic. Podria ser que si no existís aquest condicionant, el percentatge d'individus que considerarien acceptable aquest fet seria més alt.

En definitiva, la violència de gènere segueix sent una lacra per la societat. És necessari establir mecanismes que permetin la pedagogia des de tots els nivells per continuar avançant, i a l'hora, evitar que es repeteixin situacions del passat. És imprescindible la millora coordinada de tots els sectors de la societat per continuar avançant en la conscienciació i en la idea d'establir eines legals que lluitin contra aquests efectes.

VII. BIBLIOGRAFIA

Alonso-Borrego, C. y Carrasco, R. (2018). *Empleo y riesgo de violencia doméstica. ¿Importa quién es el sustentador principal?*. Panorama social, N.º 27. FUNCAS.

Aumaitre Balado, A. (2018). *¿Dónde estamos en el camino hacia la igualdad de género?. Una comparación internacional*. Panorama social, N.º 27. FUNCAS.

Carrasco Bengoa, C. (2014). *Con voz propia: la economía feminista como apuesta teórica y política*. La Oveja Roja.

Cerviño Cuerva, Emma. (2018). *La desigualdad salarial de género en España en el contexto de la crisis económica y la recuperación*. Panorama social, N.º 27. FUNCAS.

Delegación del Gobierno para la Violencia de Género. (2016). *El impacto de la violencia de género en España: una valoración de sus costes en 2016*. Ministerio de la Presidencia, Relaciones con las Cortes e Igualdad.

Díez Gutiérrez, E. J. (2009). *Prostitución y violencia de género*. Nómadas. Critical Journal of Social and Juridical Sciences, vol. 24, N.º 4.

Juárez Moreno, M., Rangel Flores, Y. y Salazar Flores, O. (2022). *Conciencia y percepción de la violencia en mujeres en situación de prostitución*. Revista Guillermo de Okham, N.º 20, 25-37.

Landwerlin Meil, G. (2014). *Percepción social de la violencia de género*. Delegación del Gobierno para la Violencia de Género. Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad. ISBN 978-84-7670-725-8.

Ley Orgánica 1/2004. *De Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género*. 28 de diciembre de 2005. BOE núm. 313.

Ley Orgánica 3/2007. *Para la igualdad efectiva de mujeres y hombres*. 22 de marzo de 2007. BOE núm. 71.

Ley Orgánica 10/2022. *De garantía integral de la libertad sexual*. 6 de septiembre de 2022. BOE núm. 215.

Médicos del Mundo (2020). *La prostitución como forma de violencia de Género: la percepción de las mujeres en situación de prostitución*. Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social.

Ministerio de Igualdad. *Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género*. <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/home.htm>

ONU Mujeres. <https://www.unwomen.org/es>

Organización Mundial de la Salud (2021). *Violencia contra las mujeres, estimaciones para 2018: estimaciones mundiales, regionales y nacionales de la prevalencia de la violencia de pareja contra las mujeres y estimaciones mundiales y regionales de la prevalencia de la violencia sexual fuera de la pareja contra las mujeres*. ISBN 978-92-4-002711-4.

Raghavendra, S., Duvvury, N. & Ashe, S. (2017). *The Macroeconomic Loss due to Violence Against Women: The Case of Vietnam*. Feminist Economics, Vol. 23. N.º4, 62-89.

Sisinio Pérez Garzón, J. (2018). *Historia del feminismo*. La Catarata. .

Les dades utilitzades provenen del *Centro de Investigaciones Sociológicas*. Estudi nº3393 *Sobre Cuestiones de actualidad: la violencia sexual contra las mujeres*, de gener de 2023.
https://www.cis.es/cis/opencm/ES/1_encuestas/estudios/ver.jsp?estudio=14690

VIII. ANNEXOS

ANNEX I. CONTRASTACIÓ DE DIFERÈNCIA DE MITJANES

MODEL 8. CONTRASTACIÓ DE DIFERÈNCIA DE MITJANES PER A LA VARIABLE SEXE

La categoria base correspon a un individu de sexe masculí.

Modelo 8: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coeficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	
const	-0.989594	0.0982856	-10.07	<0.0001	***
Dona	0.0405130	0.142015	0.2853	0.7754	
Media de la vble. dep.	0.274824	D.T. de la vble. dep.		0.446650	
R-cuadrado de McFadden	0.000069	R-cuadrado corregido		-0.003342	
Log-verosimilitud	-586.1939	Criterio de Akaike		1176.388	
Criterio de Schwarz	1186.197	Crit. de Hannan-Quinn		1180.117	

MODEL 9. CONTRASTACIÓ DE DIFERÈNCIA DE MITJANES PER A LA VARIABLE EDAT

La categoria base correspon a un individu amb edats compreses entre 81 a 91 anys.

Modelo 9: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coeficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	
const	-2.07944	0.750000	-2.773	0.0056	***
EDAT_1	1.07078	0.778796	1.375	0.1692	
EDAT_2	1.23489	0.768111	1.608	0.1079	
EDAT_3	1.26567	0.762235	1.660	0.0968	*
EDAT_4	1.02585	0.766777	1.338	0.1809	
EDAT_5	0.894569	0.773170	1.157	0.2473	
EDAT_6	1.17272	0.793316	1.478	0.1393	
Media de la vble. dep.	0.274824	D.T. de la vble. dep.		0.446650	
R-cuadrado de McFadden	0.005524	R-cuadrado corregido		-0.006416	
Log-verosimilitud	-582.9961	Criterio de Akaike		1179.992	
Criterio de Schwarz	1214.325	Crit. de Hannan-Quinn		1193.043	

MODEL 10. CONTRASTACIÓ DE DIFERÈNCIA DE MITJANES PER A LA VARIABLE ESTUDIS

La categoria base correspon a un individu amb estudis primaris.

Modelo 10: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	
const	-0.847298	0.398410	-2.127	0.0334	**
SECUNDARIA	-0.0415939	0.421662	-0.09864	0.9214	
FP	-0.0223058	0.428517	-0.05205	0.9585	
SUPERIOR	-0.210700	0.410833	-0.5129	0.6080	
Media de la vble. dep.	0.274824	D.T. de la vble. dep.	0.446650		
R-cuadrado de McFadden	0.001377	R-cuadrado corregido	-0.005446		
Log-verosimilitud	-585.4272	Criterio de Akaike	1178.854		
Criterio de Schwarz	1198.473	Crit. de Hannan-Quinn	1186.312		

MODEL 11. CONTRASTACIÓ DE DIFERÈNCIA DE MITJANES PER A LA VARIABLE ESTAT CIVIL

La categoria base correspon a un individu solter.

Modelo 11: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	
const	-0.931899	0.125143	-7.447	<0.0001	***
CASATA	-0.0705082	0.157592	-0.4474	0.6546	
VIDUA	-0.262024	0.382052	-0.6858	0.4928	
DIVORCIATA	0.129552	0.267140	0.4850	0.6277	
Media de la vble. dep.	0.274824	D.T. de la vble. dep.	0.446650		
R-cuadrado de McFadden	0.000939	R-cuadrado corregido	-0.005884		
Log-verosimilitud	-585.6842	Criterio de Akaike	1179.368		
Criterio de Schwarz	1198.987	Crit. de Hannan-Quinn	1186.826		

MODEL 12. CONTRASTACIÓ DE DIFERÈNCIA DE MITJANES PER A LA VARIABLE RECORD DE VOT

La categoria base correspon a un individu votant de VOX.

Modelo 12: Logit, usando las observaciones 1-997

Variable dependiente: V_PAGAR

Desviaciones típicas basadas en el Hessiano

	<i>Coefficiente</i>	<i>Desv. Típica</i>	<i>z</i>	<i>valor p</i>	
const	0.296266	0.245202	1.208	0.2269	
PSOE	-1.38074	0.272413	-5.069	<0.0001	***
PP	-1.20072	0.284222	-4.225	<0.0001	***
UNIDASP	-1.94252	0.312086	-6.224	<0.0001	***
CIUDADANOS	-1.06352	0.341237	-3.117	0.0018	***
ERC	-0.792703	0.418367	-1.895	0.0581	*
Media de la vble. dep.	0.274824	D.T. de la vble. dep.		0.446650	
R-cuadrado de McFadden	0.037958	R-cuadrado corregido		0.027723	
Log-verosimilitud	-563.9823	Criterio de Akaike		1139.965	
Criterio de Schwarz	1169.393	Crit. de Hannan-Quinn		1151.151	